

Etnografski muzej

stalna postavka

NARODNI MUZEJ CRNE GORE

Specifične geomorfološke karakteristike, geografski položaj, klimatski i društveni uslovi određivali su način privređivanja, što je uticalo na cjelokupan život stanovništva Crne Gore. Stočarstvo je bilo osnovna privredna djelatnost dinarske zone, dok su ribarstvo, maslinarstvo i vinogradarstvo predstavljali najznačajnije privredne djelatnosti u jadranskoj zoni. U zavisnosti od raspoloživih obradivih površina stanovništvo se bavilo zemljoradnjom, a bilo je zastupljeno i pčelarstvo. Takođe, kao značajna privredna grana zastupljeno je i zanatstvo.

I soba (desno)

Lovom se prevashodno bavilo seosko stanovništvo i uglavnom se lovila krupna divljač, koja je nanosila štetu stočarstvu i domaćinstvu uopšte. Za lov na divljač, osim puške, korišćene su i razne vrste zamki, gvožđa, kljusa.

U vitrini br. 1 izložena su sredstva za lov: lovačka puška i razne zamke od kovanog gvožđa koje su služile za hvatanje divljači: medvjeda, vukova, lisica, zečeva...

Pčelarstvo se javlja kao jedna od značajnijih dopunskih privrednih grana i gotovo da nije bilo kuće na selu koja nije imala makar nekoliko košnica. Med se koristio kao lijek, od meda se pravila medovina, vrsta alkoholnog pića, a od voska svijeće koje su se određenim danima palile u kući i u crkvi.

U vitrini br. 2 izložena je košnica – ulište, pravljena od upletenog pruča i cijelom površinom oblijepljena blatom.

Ribolov je od davnina bio zastupljen na prostoru današnje Crne Gore, kako na Skadarskom jezeru i rijekama, tako i na Primorju. U oblasti Skadarskog jezera ribarstvo je oduvijek bilo značajna privredna djelatnost i predstavljalo je važnu stavku u izvozu Crne Gore. Pribor za lovljenje ribe bio je raznovrstan i brojan. Riba se lovila raznim udicama, vršama-košicama, ostima i mrežama. Lovilo se i na parangal "lov na pare" - kanap na kome su prikačene udice sa mamcima.

U vitrini br. 3. izložene su sprave i pomagala za lov: vrše - korpe različitih oblika, pletene od pruča ili trske, drvene igle za pletenje i krpljenje mreža, osti i parangali.

Stočarstvo je bila osnovna privredna djelatnost dinarske zone. Imalo je posebnu važnost zbog mesa, mlijeka i vune i direktno je uticalo na materijalno stanje, način ishrane i odjevanja, migracije i trgovinu. Osnovu crnogorskog stočarstva činio je uzgoj ovaca i koza, dok se krupna stoka držala uglavnom kao radna snaga i ispomoc u zemljoradnji, ili za prenošenje tereta.

U vitrini br. 4 izloženi su karakteristični predmeti vezani za stočarstvo: metalna zvona za stoku, makaze za strižu ovaca i pastirski štap, obavezno pomagalo pri čuvanju stoke.

U vitrini br. 5 nalaze se različite vrste sudova za preradu, čuvanje i prenošenje mlijeka i mliječnih proizvoda: vedro (štruglja) korišćeno za mužu, mjerenje i prenošenje mlijeka; stap sa mećicom (bučka) – sud u kojem se mlijeko prerađuje u maslo; karlica – sud koji služi za razlivanje kivanog mlijeka radi sakupljanja kajmaka; kablčić – posuda za kiseljenje mlijeka i debe, kačica – sud za čuvanje kajmaka. Sudovi su izrađivani od drveta i bili su neophodan pribor stočarskog načina privređivanja. **U vitrini br. 6** izložene su razne vrste sprava za mjerenje: vaga, kantari- bolandže i tegovi. To su predmeti koji su pratili gotovo svaku privrednu djelatnost i bez kojih se nijesu mogli precizno izmjeriti proizvodi spremni za prodaju.

II soba

Zanatstvo je jedna od značajnih privrednih djelatnosti koja podrazumijeva izradu i popravku različitih predmeta, koje proizvodi majstor zanatlija u svojoj radionici. U prošlosti zanati su pružali mogućnost snabdijevanja stanovništva neophodnim potrepštinama, pa samim tim, bili su i značajan izvor prihoda.

U vitrini br. 7 su izložene razne alatke koje se odnose na različite vrste zanata - duborezački, opančarski, kazandžijski, krojački: sjekira, dubač, strugač, lima, svrdlo, blanja, opančar, testera, kovačka kliješta, kašika za topljenje olova, makaze za pleh, krojačke makaze...

Zemljoradnja je bila manje ili više zastupljena u zavisnosti od raspoloživih obradivih površina.

U krševitim predjelima zemlja se obrađivala jednostavnim alatkama, a za veće obradive površine najviše se koristilo ralo u koje se, pomoću jarma, uprezao par volova. Uzorana zemlja usitnjavala se pomoću drljače – brane. Prilikom žetve najviše su se upotrebljavali kosa i srp.

U vitrini br. 8 izložene su razne alatke za obradu zemlje: dikela, motičica, capica, sadiljka, kao i alatke koje su se koristile prilikom žetve: kosa, srp i kosijer.

U vitrini br. 9 su izloženi ralo, jaram, drljača, vile za sijeno i vile za palanje, ošnica za čišćenje ljemeša od zemlje, samar i vreća za prenos tereta.

Drveno posuđe za vodu imalo je veliku primjenu u gotovo svakoj kući.

Služilo je za zahvatanje, prenošenje, presipanje i čuvanje vode. Izrađivalo se na više načina, dubljenjem iz jednog komada, dubljenjem preplovljene oblice, a najčešće sastavljanjem daščica – duga, koje se, zajedno sa dnom suda, metalnim obručima spajaju u cjelinu.

U vitrini br. 10 izložena su burila i žbanj.

Preslica sa vretenom je osnovno pomagalo za predenje, odnosno sjedinjavanje i oblikovanje tekstilnih vlakana u nit. Iako je bila nezaobilazan predmet u procesu pripreme vune, preslica je ujedno i ukras i simbol ljubavi i pažnje.

U vitrini br. 11 izloženi su različite varijante ručnih preslica lopatastog i kopljastog tipa.

Soba III

Posuđe je neophodan inventar u seoskim i gradskim kućama. Pravljeno je od različitih materijala, uglavnom od drveta, gline ili metala. Osim za služenje hrane, držanje vode, ulja, masti i meda, koristilo se i za čuvanje žitarica, mliječnih proizvoda, zimmnice itd.

Drveno posuđe ručne izrade karakteriše jednostavna forma sa malo ukrasa, dok su predmeti zahtovne izrade bogato ukrašeni rezbarenjem.

U vitrini br. 12 izloženo je drveno posuđe: vagani, kašike, čutura, čanak, čaša i lopar.

Glineno posuđe se izrađivalo najčešće na grnčarskom kolu. Na ručnom kolu izrađivane su razne vrste posuda za pripremanje hrane na otvorenom ognjištu, dok je na nožnom kolu rađeno posuđe finije izrade.

U vitrini br. 13 izložene su razne vrste kotlova i lonaca za kuvanje na ognjištu.

U vitrini br. 14 izloženi su različiti keramički ćupovi za čuvanje tečnosti i meda.

Osim tradicionalnog posuđa, u enterijeru bogatih seoskih domaćinstava, kao i u gradskom enterijeru bilo je u upotrebi i kupovno posuđe od stakla, porcelana i srebra.

U vitrini br. 15 izloženi su: frutijerna – posuda za voće, doza za slatkiše, porcelanske zdjele, posuda za začine, srebrni escajg i čaše.

Posuđe od metala, najčešće izrađivano od bakra i njegovih legura, pored funkcionalnosti odlikuje skladnost oblika, ljepota linija i bogatstvo ornamenta.

U vitrini br. 16 izloženi su: sinija, đugumi, leđen sa ibrikom, šerpe, tepsije, sahani sa poklopcem, zatim ibrici, džezve i mlinci za mljevenje kafe.

U centralnom dijelu vitrine izložene su mangale, posuda od bakra koja služi za zagrijavanje prostorijske. Karakteristične su za enterijer bogate muslimanske kuće.

Gotovo svaka hrišćanska kuća u Crnoj Gori slavi krsnu slavu, odnosno krsno ime sveca, zaštitnika porodice, bratstva ili plemena. Slavi se određenog dana u godini i prenosi se s koljena na koljeno. U kući se obično držala ikona sveca koji se slavi, okačena na vidnom mjestu. Ako je postojalo kandilo kačilo bi se ispred ikone, a obavezan simbol slave je slavska svijeća, koju domaćin upali ujutru na dan slave, a ugasi uveče hljebom nakvašenim crnim vinom. Za slavu se sprema kolač- kršnjak, okrugli hljeb ukrašen sa gornje strane krstom od tijesta ili šarama koje ostaju kao otisak od proskurnjaka – drvenog pečata sa urezima. Proskurnjaci su najčešće pravougaonog ili kružnog oblika, bogato rezbareni geometrijskim ornamentima i urezanim slovima IS HS NI KA, što na grčkom znači "Isus Hristos pobjednik."

U vitrini br. 17 izloženi su: proskurnjaci, kandilo, ikona i svijećnjaci.

Soba IV

Narodno shvatanje kuće vezano je za ognjište, jedinu prostoriju u kojoj je vatra gorjela i oko koje se odvijao cjelokupan život porodice. Ognjište je bilo centar društvenog života, pored njega su se donosile važne odluke, sklappala kumstva i pobratimstva, davale zakletve i amaneti. Oko ognjišta, na podu, policama i zidu kuće nalazili su se predmeti neophodni za svakodnevni život. Za sjedjenje uz vatru koristile su se klupe ili tronošci, a obavezan inventar su i stolovi – sofre i stolovači - drvene polukružne stolice sa naslonom na kojima je sjedio domaćin ili uvaženi gost. Često je uz ognjište i kolijevka, predmet koji svojom namjenom i ljepotom doprinosi toplini svakog doma.

U vitrini br. 18 izloženi su: stolovač, tronožac, sofa, kolijevka sa prekrivačem i dječije igračke. U

centralnom dijelu su gvozdene verige na koje se kači kotao za kuvanje, mašice za džaranje vatre, lopatica za prenošenje žara i prijeklad – demirodžak na koji se oslanjaju drva prilikom sagorijevanja, trpijelj – sadžak od gvožđa, sumpreš – pegla na žar i načve sa poklopcem koje su služile za čuvanje brašna.

Gusle su tradicionalni muzički instrument uz čije se zvuke vjekovima rađalo, živjelo i pripovijedalo, slavilo i tuvalo. Sviraju ih isključivo muškarci, a njihova izrada je dio tradicije koja se prenosi sa generacije na generaciju. Izrađivale su se od različitih vrsta drveta, najčešće od javorovog, koje važi za tvrdo i akustično drvo.

Gusle su gotovo uvijek ukrašavane tehnikom zbarjenja i oslikavanja. Ornamenti su geometrijski, biljni i zoomorfni, veoma često i antropomorfni –

likovi istaknutih istorijskih ličnosti, vladara i junaka. Kod velikog broja gusala na glavi su izrađene simboličke predstave životinja: divokoza, orao, aždaja, zmija itd.

U vitrini br. 19 izložene su: gusle, svirale i dipele.

Gajenje duvana bilo je zastupljeno gotovo na cijeloj teritoriji Crne Gore, naročito u okolini Podgorice, Bara i Ulcinja, čemu su doprinosili plodno zemljište i pogodni klimatski uslovi.

Uzgoj, berba i prerada duvana je dugotrajan proces koji je zahtijevao dosta truda i angažovanja. Listovi duvana su se brali postupno u toku ljeta, nizali na konac u grivne, nosili u taman prostor da poprime žutu boju i potom sušili na suncu. Nakon toga su se skladištili u prostor sa dosta vlage i pripremali za upotrebu.

U daljem postupku listovi duvana su se sitnili, najčešće na avanu, spravi za rezanje duvana. Osim za pušenje, duvanski listovi su se stavljali u sanduke sa vunenom robom zarad zaštite od moljaca.

U vitrini br. 20 izložen je avan za rezanje duvana i pribor za pušenje: čibuci, lule, drvene kutije i duvan kesa.

Čilimi su imali višestruku upotrebu u tradicionalnom enterijeru. Iako je njihova osnovna namjena pokrivanje podova, čilimi su se koristili i kao prekrivači za krevet ili ukras na zidu, a imali su značajnu ulogu i u običajnom životu.

Čilimi su uglavnom tkani na horizontalnom razboju, a kao primarna sirovina za njihovu izradu korišćena je vuna, mada su bili zastupljeni i konoplja i pamuk.

U ornamentici se pojavljuje veliki broj motiva, od jednostavnih geometrijskih oblika do cvjetnih stilizovanih ili naturalističkih kompozicija.

U vitrini br. 21 izloženi su čilimi tkani u geometrijskom i biljnom ornamentu.

Sprat

Tokom XIX i u prvoj polovini XX vijeka na teritoriji današnje Crne Gore bio je u upotrebi veliki broj narodnih nošnji. Njihov izgled, način izrade, kroj, boja, materijal, kao i ornamentika i način ukrašavanja, svjedoči o suživotu etnički i vjerski heterogenog stanovništva Crne Gore.

Prezentovani su originalni primjerci svakodnevnih i svečanih muških i ženskih nošnji, pojedinačni odjevni elementi koji su se kombinovali sa tradicionalnim odijelom, a takođe i nakit i oružje kao neizostavan ukras kojim se dopunjavala i obogaćivala svaka nošnja.

Prostorija lijevo

U vitrini br. 22 izloženi su predmeti od vune rađeni tehnikom pletenja: rukavice, čarape, naglavci, nazuvci. Karakteriše ih različit kolorit i skladno ukomponovani geometrijski ornamenti, a pojedini su dodatno ukrašavani raznobojnim perlicama.

U vitrini br. 23 izloženi su različiti pojasevi i torbe, rađeni od vune, tehnikom tkanja. Ovi predmeti su bili nezaobilazan dio narodnih nošnji, pa se posebna pažnja posvećivala njihovom ukrašavanju.

U vitrini br. 24 izložen je jakičar, široki kožni pojas sa crvenim karneolima. Pojas se izrađivao od više slojeva debele goveđe kože spojene ukrasnim ekserčićima. Na prednjem dijelu je u elipsastim ili okruglim ramovima, umetnuto kamenje crvene boje za koje se vjerovalo da posjeduje apotropejsku moć. Ostala površina pojasa pokrivena je četvrtastim metalnim pločicama, ukrašenim tehnikom iskucavanja. Ovakvi pojasevi izrađivani su u drugoj polovini XIX vijeka u radionicama na Rijeci Crnojevića i bili su veoma efektan ukras suknene ženske crnogorske nošnje.

Pored jakičara, izložene su muška i ženska suknena nošnja, karakteristične za oblast Stare Crne Gore. Odlikuje ih materijal izrađen u domaćoj radinosti, bijela boja i diskretni, tamni ukras u vidu gajtana i dugmadi.

Centralna prostorija

U vitrini br. 25 izložena je svečana ženska nošnja iz Vasojevića sa karakterističnim zubunom od bijelog sukna, ukrašenim raznobojnim vezom i aplikacijama od čoje, vunenim kićankama i perlicama.

U vitrini br. 26 izložena je svečana ženska nošnja iz Rožaja sa anterijom od tamnocrvene čoje, terzijske izrade, ukrašena zlatnim širitima i vezom od zlatnog konca.

U vitrini br. 27 izložena je ženska nošnja iz Pljevalja u varijanti sa oprežinom, kratkom, bogato plisiranom bijelom suknjom, duž ivica ukrašenom diskretnim vezom od raznobojnog konca.

U vitrini br. 28 izložen je jelek sa tokama. Za toke se smatra da su ostatak ratničkog oklopa za grudi, koji je vremenom dobio isključivo dekorativnu ulogu. Pravljene su od metala, najčešće srebra, a mogle su biti i pozlačene. Izrađivale su se tehnikom livenja ili kovanja, i ukrašavale iskucavanjem, granulacijom i nijelo tehnikom.

U vitrini br. 29 izložena je svečana muška crnogorska nošnja u kombinaciji sa dušankom, odjevnim elementom sa karakterističnim zlatnim kićankama na naprsnom dijelu i rukavima koji se ne navlače, već slobodno padaju.

U vitrini br. 30 izložene su kratke puške – ledenice i kubure koje su najčešće nošene u paru, zataknute u pojas, zatim arbije i uljarice, pribor za nabijanje baruta, čišćenje cijevi i podmazivanje oružja.

U vitrini br. 31 izložena je ženska nošnja iz Paštrovića, šivena od svile, nastala po uzoru na zapadnoevropsku odjeću.

U vitrini br. 32 izloženi su kovani ćemeri, karakteristični pojasevi ženske crnogorske nošnje, rađeni od srebra.

U vitrini br. 33 izloženi su filigranski ćemeri, reprezentativni pojasevi ženske crnogorske nošnje, rađeni od srebra.

U vitrini br. 34 izložena je svečana ženska spićanska nošnja koju karakterišu zapadnoevropski i tursko – orijentalni elementi.

U vitrini br. 35 izložena je svečana ženska crnogorska nošnja u kombinaciji sa velom od crne čipke, uobičajenim pokrivalom za glavu udate žene.

U vitrini br. 36 izložena je svečana muška nošnja iz Risna u kombinaciji sa tokama.

U vitrini br. 37 izložena je nevjestačka nošnja – alaturka iz Ulcinja, od bijele svile, bogato ukrašena srmom.

U vitrini br. 38 izloženi su srebrni filigranski pojasevi kolani – ežderi i pafte – ukrasne kopče za pojas, najčešće rađene od srebra u formi badema, lista, ploče ili kruga.

U vitrini br. 39 izloženi su ruski pasići, pojasevi od tekstilne trake sa dvije srebrne ploče nepravilnog oblika koje se zakopčavaju pomoću minijaturne sabljice ili handžara, kao i tašnice od srebrne žice.

U vitrini br. 40 izložena je ženska bregasorska nošnja, karakteristična po svojoj slojevitosti i živopisnom koloritu.

U vitrini br. 41 izložena je malisorska nevjestačka nošnja, sa džupeletom –karakterističnom haljinom zvonolike forme, rađenom od sukna.

U vitrini br. 42 izložena je ženska šestanska nošnja od bijelog sukna sa karakterističnim jelekom ukrašenim filigranskim dugmadima i paftama.

U vitrini br. 43 izloženi su džeferdari - duge puške kremenjače, sa kundakom i cijevi bogato ukrašeni sedefom.

U vitrini br. 44 izložene su arnautke, tančice – duge puške kremenjače, sa karakterističnim kundakom u obliku slova T.

U vitrini br. 45 izložene su nošnja Bokeljske mornarice i ženska dobrotska nošnja. U centralnom dijelu je reprezentativni primjerak rezbarene primorske škrinje koja je služila za donošenje prćije, čuvanje tekstilnih predmeta i raznih dragocjenosti. Takođe je izložena kukuljica – karakterističan ukras za glavu dobrotske nevjestice koja se sastoji od velikog broja pozlaćenih igala filigranske izrade.

U vitrini br. 46 izloženi su jatagani, dugi noževi povijenog sječiva, čije su se srebrne korice i drška posebno ukrašavale kao i različite vrste noževa sa i bez korica.

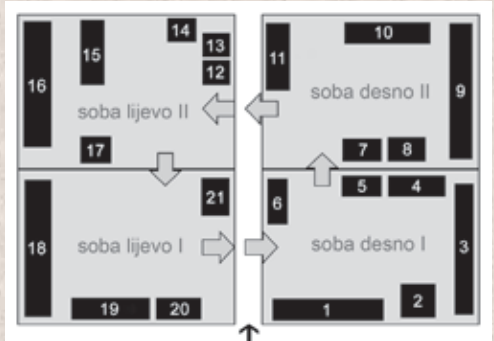
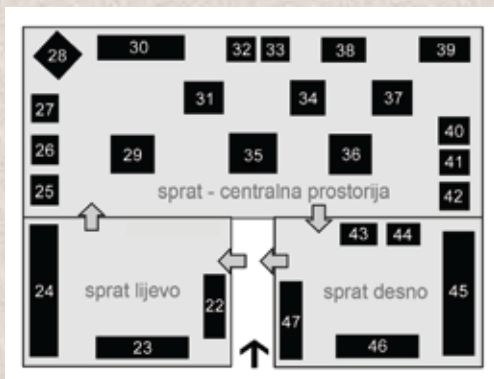
U vitrini br. 47 izloženi su predmeti za uživanje duvana – muštikle filigranske izrade sa čilibarom, srebrne tabakere i burmutica u kojoj se držao duvanski prah za ušmrkavanje.

Etnografski muzej Crne Gore

Etnografski muzej je osnovan 1951. godine. Prvobitno se nalazio u zgradi Biljarde sa još dva muzeja, Njegoševim muzejom i Muzejom NOB-a, sve do katastrofalnog zemljotresa 1979. godine, kada se zbog sanacije Biljarde muzejski materijal deponuje u zgradu Vladinog doma, gdje ostaje dugi niz godina. Opština Cetinje 1986. godine ustupa Narodnom muzeju zgradu bivšeg Srpskog poslanstva, koja se naknadno, 2002. godine, adaptira za potrebe Etnografskog muzeja.

U periodu od 1979. do 2018. godine, Etnografski muzej je organizovao brojne tematske izložbe u zemlji i inostranstvu, putem kojih se domaćoj i stranoj javnosti pokazivalo bogato tradicionalno nasleđe Crne Gore. Godine 2018. u djelimično rekonstruisanom izložbenom prostoru, Muzej dobija svoju prvu stalnu postavku. Etnografski muzej u svom fondu baštini preko 4400 predmeta, koji svjedoče o bogatoj materijalnoj i duhovnoj kulturi stanovništva sa teritoriji današnje Crne Gore. Predmeti su svrstani u više zasebnih zbirki: Narodne nošnje, Oružje, Nakit, Pokućstvo i posuđe, Privredni predmeti, Predmeti za proizvodnju tekstila, Upotrebni tekstil, Torbice, Zbirka dječijih igračaka, Muzički instrumenti, Predmeti za uživanje duvana, Umjetnička zbirka i Zbirka predmeta vezanih za vjerovanja i običaje. Za potrebe stalne postavke, koncipirane u prizemlju i na spratu zgrade, iz postojećih zbirki je izdvojeno preko 400 karakterističnih predmeta, putem kojih se želi dočarati narodni život i kultura etnički i vjerski heterogenog stanovništva Crne Gore, u periodu od sredine XIX do prve polovine XX vijeka. U prizemlju, u dvije prostorije desno, izloženi su karakteristični predmeti koji se vežu za određenu privrednu djelatnost kao što su stočarstvo, zemljoradnja, lov i ribolov, tekstilna radinost, zanati itd., dok je u dvije naspramne prostorije predstavljena kultura stanovanja, zapravo fragmenti iz enterijera ruralne i gradske kuće. U izložbenom prostoru na spratu, kao logičan nastavak, izložene su narodne nošnje, veoma značajan segment kulturnog nasljeđa. Gotovo svaku oblast u Crnoj Gori karakterisala je posebna nošnja pa su stoga izdvojeni najkarakterističniji tipovi. Takođe su predstavljeni nakit i oružje, sastavni, a u isto vrijeme i dekorativni elementi svake narodne nošnje.

Adresa: Novice Cerovića bb, Cetinje
Tel: +382 41 230 310 | E-mail: nmcg@t-com.me
etnografskimuzej@hotmail.com
www.mnmuseum.org; www.nmcg.me